

Samfundsfag A

Fredag den 1. juni 2018

Forandringer

2. del:

Kl. 10.00-15.00

Eksamenssæt

Eksamenssæt

Forandringer

Opgavernes spørgsmål *med bilag*.

Dette opgavesæt består af en fællesdel og to delopgaver.

Fællesdelens to spørgsmål (*1a og 1b*) skal **begge** besvares.

Af de to delopgaver (*A og B*) skal du vælge **én** til besvarelse.

Ved bedømmelsen af besvarelsen vejer alle 3 spørgsmål (*spørgsmål 1, 2 og 3*) lige meget.

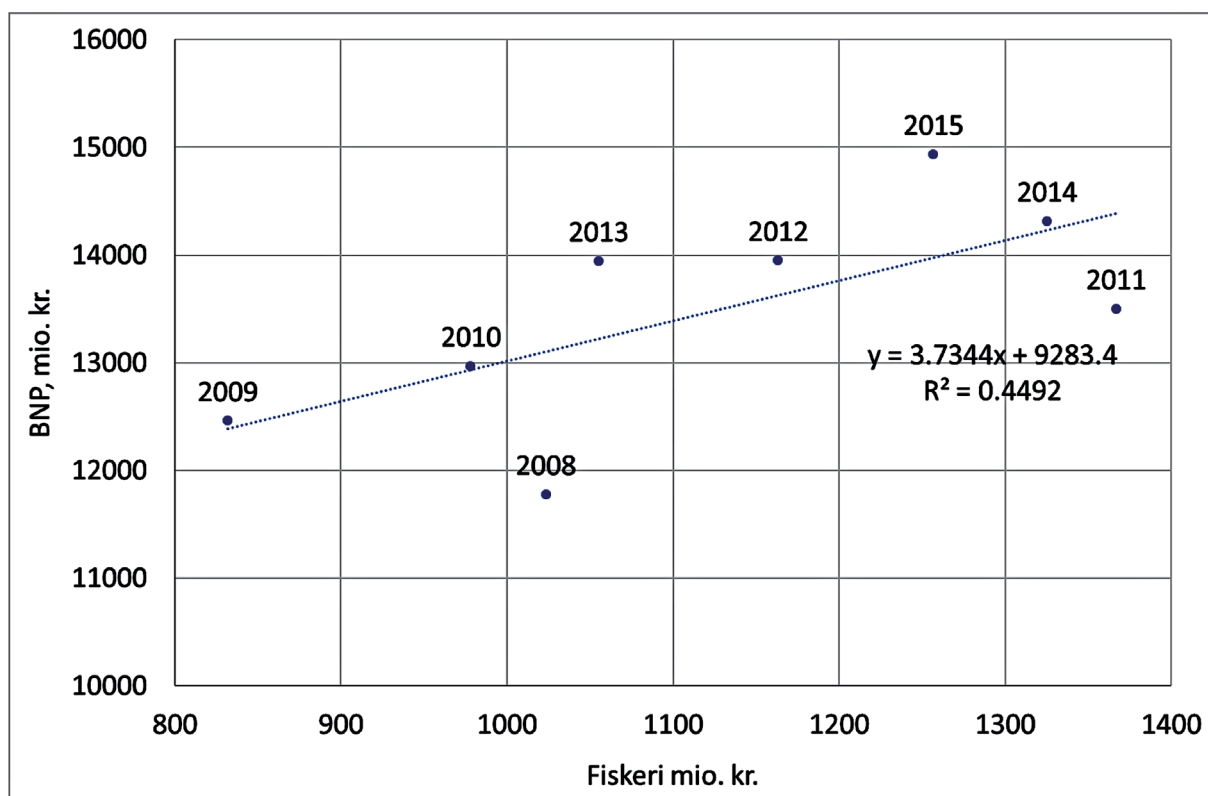
Det betyder, at fællesdelen (*samlet*) vejer cirka $1/3$ og delopgaven cirka $2/3$.

Fællesdel

Besvarelsene af opgaverne 1 a og 1 b må samlet maksimalt fylde 700 ord.

- 1 a. **Hvad kan der udledes af figur 1 om forholdet mellem det grønlandske fiskeri og BNP?**
I besvarelsen skal der anvendes viden om økonomiske sammenhænge.

Figur 1: Produktion i havgående fiskeri og BNP i Grønland. Mill kroner. Løbende priser.

Kilde: Grønlands Statistik, Statistikbanken. Oktober 2017.

Fællesdel

- 1 b. **Argumentér ud fra en liberalistisk grundholdning *imod* de syn på samfundsejede virksomheder, der kommer til udtryk i citatet nedenfor.**

Kelly Berthelsen (IA).

Indlæg i Inatsisartut-forespørgselsdebat om de samfundsejede virksomheder.

Inatsisartut 8. november 2016. Uddrag.

Da det grønlandske samfunds ressourcer er spredt placeret, har vi et spredt bosætningsmønster. Vores spredte bosætningsmønster gør, at der nogle steder er så lille en befolkning, at en forretningsmæssig drift ikke kan hænge sammen økonomisk i disse steder, men er nødvendigt på grund af de spredte ressourcer.

Som følge heraf skal vore samfundsejede virksomheder, som ejes af hele samfundet - også de mindre bemidlede¹ samt fra yderdistrikterne - som skal opfylde deres behov, styres og ejes af os. Hvis ikke det var tilfældet, så var alt overladt til markeds kræfterne, og sådanne forhold passer ikke ind hos de mindre bemidlede samt yderdistrikterne.

Som forslagsstilleren² var inde på, så har vi gode muligheder for at kunne opnå disse, for vi har helt eller delvis samfundsejede virksomheder som har stor indflydelse på samfundets levevilkår.

For at kunne opfylde samfundets behov, så har vi klare krav om deres drift, som blandt andet indeholder opfyldelse af de mindre bemidlede og yderdistrikternes behov.

Vi skal finde den rette balance. Virksomhederne skal hvile i sig selv, og det skal de gøre ud fra de kår³ der er i det land de opererer⁴, og det er så blandt andet ud fra befolkningens behov, hvor de mindre bemidlede samt yderdistrikterne også findes.

Med disse bemærkninger vil vi opfordre Naalakkersuisut om nøje at undersøge virksomhedernes retningslinjer, og såfremt det er nødvendigt at tilpasse disse. Der skal man ikke tage udgangspunkt i lønsomhed⁵ på alle steder, men ud fra solidaritet i samfundet. Vi lever jo spredt, fordi vore ressourcer findes spredt.

1 mindre bemidlede: *fattige*

2 forslagsstilleren: *ham, der stillede forslaget, som Kelly Berthelsen her kommenterer på*

3 kår: *vilkår*

4 opererer: *udfører et arbejde*

5 lønsomhed: *tilstrækkeligt økonomisk udbytte, f.eks. overskud*

Delopgave:

Delopgave A: Arbejdsmarked og beskæftigelse

2. **Sammenlign de syn på de problemer og muligheder det grønlandske arbejdsmarked står overfor, som det kommer til udtryk i bilag A1, A2 og A3.**

I sammenligningen skal du anvende viden om økonomiske sammenhænge.

3. **Du er politisk-økonomisk rådgiver for Naalakkersuisoq for Erhverv, Arbejdsmarked, Handel og Energi Hans Enoksen (Partii Naleraq).**

Skriv et notat til Hans Enoksen der indeholder en begrundet strategi for, hvordan man fremmer beskæftigelsen på kort og på langt sigt.

I notatet skal du anvende viden om økonomisk politik.

Bilag A1

Jens-Erik Kirkegaard (S).

Ét land - ét arbejdsmarked.

Departementet for Erhverv, Råstoffer og Arbejdsmarked 2014. Uddrag.

Jens-Erik Kirkegaard er forhenværende Naalakkersuisoq for Erhverv og Råstoffer.

Grønlands erhvervsliv er midt i en omstilling: Fra mange jobs i de traditionelle erhverv som fangst og fiskeri og i de selvstyrejede virksomheder, til en fremtid, hvor de fleste jobs skal findes indenfor privat sektor, på sigt med flest jobs i råstofsektoren.

Der skal sættes ind med beskæftigelsesrettede indsatser, som sikrer, at alle de jobs der eksisterer i dag, og de jobs der vil komme i fremtiden, i videst mulige udstrækning⁶ besættes med hjemmehørende arbejdskraft.

Det betyder, at de beskæftigelsesrettede indsatser skal fremme de kompetencer, som erhvervslivet efterspørger gennem samarbejder og kursusaktiviteter. De skal skabe bedre vilkår for rekrutteringen⁷, så der kan ske et match mellem arbejdstager og arbejdsgiver. De skal også fremme mobiliteten⁸, så arbejdstagerne kan rejse derhen, hvor jobbene er.

Den grønlandske arbejdsstyrke i alderen 18-64 år var på 26.994 personer i 2012. Cirka 4.500 borgere registreres som arbejdssøgende i kommunerne hver måned. Af dem er

fortsættes▶

ca. en fjerdedel i beskæftigelse i samme måned som de registreres som ledige. Cirka en fjerdedel har andre problemer end ledighed og er ikke til rådighed for arbejdsmarkedet. Det er ny viden at så mange har fx sociale eller helbredsmæssige problemer og ikke aktuelt kan tage et job, og det skal vi gøre noget ved. Resten, cirka halvdelen af de registrerede arbejdssøgende, er jobklare.

På trods af de mange jobklare ledige gives der hvert år omkring 100 arbejds- og opholdstilladelser af et års varighed til udefra kommende arbejdskraft til Grønland. Cirka to tredjedele gives til ufaglært arbejdskraft. Også nordisk arbejdskraft hentes til Grønland, især til jobs i offentlig administration, transport og bygge- og anlægssektoren.

De mange arbejdssøgende har ført til et stærkt ønske hos Naalakkersuisut om en grundig analyse af ledigheden og en treårig strategi for at øge beskæftigelsen blandt den hjemmehørende arbejdskraft.

-
- 6 videst mulig udstrækning: *i så høj grad som muligt*
7 rekrutteringen: *udvalget, når der skal ansættes nogen*
8 mobiliteten: *det at kunne flytte*

Walter Turnowsky.

Det skal bedre kunne betale sig at arbejde.

Sermitsiaq maj 18, 2017. Uddrag

Uligheden i Grønland er markant større end i resten af Norden.

Det fremgår af den Politisk-Økonomiske Beretning, som Naalakkersuisut fremlægger for Inatsisartut i dag.

Et af problemerne er, at det for mange personer på sociale ydelser dårligt kan betale sig at tage et arbejde i stedet for.

Skattesystemet og de sociale ydelser er skruet sådan sammen, at de kun tjener lidt eller intet ekstra ved at skifte ydelserne ud med lønarbejde eller ved at arbejde lidt mere.

For nogle koster det endda penge, hvis det tager et arbejde.

- De nuværende ydelsesstrukturer⁹ inden for boligsikring, børnetilskud og dagsinstitutionstakster¹⁰ betyder, at visse indkomstkategorier¹¹ vil opleve en nedgang i deres disponible indkomst¹² ved en overgang¹³ fra offentlig hjælp til aktiv beskæftigelse, står der i beretningen.

Derfor vil Naalakkersuisut ændre reglerne, så disse ydelser bliver nedtrappet mere gradvist, når indkomsten stiger.

Derudover skal rentefradraget¹⁴ omlægges på en sådan måde at de lave og mellemstore indkomster får større fornøjelse af det.

Som et sidste tiltag vil Naalakkersuisut indføre et beskæftigelsesfradrag, altså et fradrag i skatten, for dem, der har et arbejde. Det skal efter planen give en skattelettelse på 1.000 kroner om måneden.

Problemet er blot, at dette vil koste 300 millioner kroner, og de skal lige findes først, inden fradraget kan indføres.

9 ydelsesstrukturer: system for de beløb, man kan modtage

10 daginstitutionstakster: priser for vuggestue og børnehave

11 indkomstkategorier: grupper mennesker med en bestemt indkomst

12 disponibel indkomst: den del af indkomsten, man har til rådighed efter at have betalt skat

13 overgang: skift

14 rentefradraget: renteudgifter, som man kan trække fra i skat, og derfor betaler mindre i skat

Asii Chemnitz Narup.

I Grønland står vi ved en skillevej.

Jyllands-Posten marts 2017. Uddrag.

Kommunalvalget den 4. april finder sted i en periode med store økonomiske og sociale udfordringer for Grønland, og i en tid hvor mange grønlændere vælger at flytte fra Grønland til især Danmark. Derfor er den igangværende kommunalvalgkamp efter min mening den vigtigste i mange år - ikke bare for Grønland, men også for Rigsfællesskabet.

For i Kommuneqarfik Sermersooq, den grønlandske hovedstadskommune - og i hele Grønland - står vi ved en skillevej: Skal vi skabe resultater, der peger fremad, og som giver borgerne muligheder og reelt grundlag for at tro på en god fremtid i Grønland og måske ovenikøbet tiltrække udenlandske investorer og arbejdskraft? Eller skal vi gå gradvist i stå, mens folk flygter ud af landet uden tiltro til en fremtid for dem selv og deres familie? Dét er valget.

Det må og kan kun ske gennem konkrete handlinger og initiativer, hvilende på eget ansvar. Dét kan bringe Grønland fremad - og gerne i tæt samarbejde med resten af Rigsfællesskabet, Norden, Canada osv.

Og udviklingen kræver handling: Vi har snart 18.000 indbyggere i Nuuk, og vi voksede sidste år med mellem 400 og 500 nye indbyggere.

Vi har ikke gjort noget for at tiltrække dem. Måske snarere det modsatte - for ca. 2.000 af byens indbyggere har ikke boligforhold vi kan være bekendt. Alligevel flytter folk til Nuuk fra resten af Grønland.

Grønland oplever altså urbanisering - ikke meget anderledes end det ses på resten af kloden.

Vi har længe haft en kraftig bevægelse til Nuuk af især unge mennesker, der - heldigvis - ønsker at uddanne sig. De tilvælger Nuuk.

Det er ikke bare godt for dem selv, men også for Nuuk - og det er godt for Grønland. Men nogle gange forlader de unge også bygderne som en flugt fra vilkårene og fremtidsudsigterne i de små samfund - og fra nogle af de vilkår med misbrug og omsorgssvigt, som også jævnligt når til de danske medier.

Det er ikke bæredygtigt for Grønland og grønlandsk økonomi, hvis vi gradvis affolkes¹⁵. Og affolkning er derfor også, så sikkert som amen i kirken, den sikre vej til at slukke håbet om selvstændighed. Vi skal altså løse de massive sociale problemer, boligmangel,

fortsættes➔

15 affolkes: når mennesker flytter væk fra et sted

affolkning, for få uddannede osv. samtidig.

Planen består af boliger til alle samfundslag i Nuuk, ny skole, veje og daginstitutioner. På dét grundlag skaber vi en helt ny bydel i Nuuk, hvor vi i første omgang påtænker at bygge 1.600 boliger til små 4.000 mennesker.

Planen forventes at ville påvirke det omgivende samfund med en vækst på mere end 2 % om året.

Alene bygge- og anlæg, service, handel, transport, underentreprenører¹⁶ osv. vil skabe et stort antal arbejdspladser, elevpladser og praktikpladser - samt give skatteindtægter fra den øgede beskæftigelse.

Produktionen vil desuden blive ledsaget af krav om medvirken til uddannelse, praktikpladser osv., som matcher dette til den grønlandske ungdom, og det kan betyde, at vi finder nye veje til at få flere ufaglærte mennesker ind på arbejdsmarkedet og skabe flere muligheder for faglærte.

16 underentreprenører: *personer eller virksomheder, der udfører et arbejde for en anden person eller virksomhed, særligt inden for byggeri*

Delopgave:

Delopgave B: Samfundsudvikling og forandring

2. **Undersøg, hvad der af materialet i bilag B1 kan udledes om samfundsudviklingen og dens konsekvenser.**

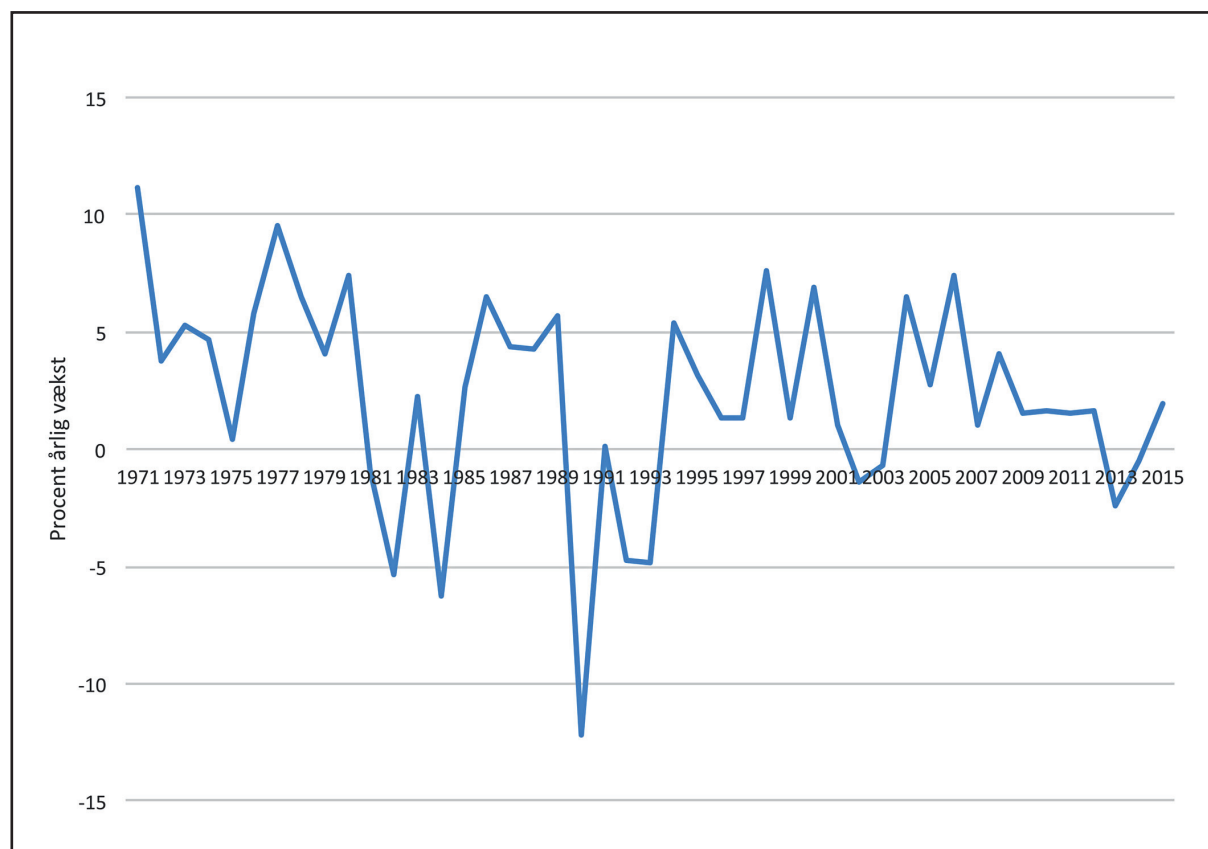
Besvarelsen skal understøttes af relevante beregninger.

3. **Diskutér, i hvor høj grad det er muligt ad politisk vej at forbedre befolkningens levevilkår.**

I diskussionen skal du tage udgangspunkt i bilag B2 og anvende sociologisk teori.

Bilag B1

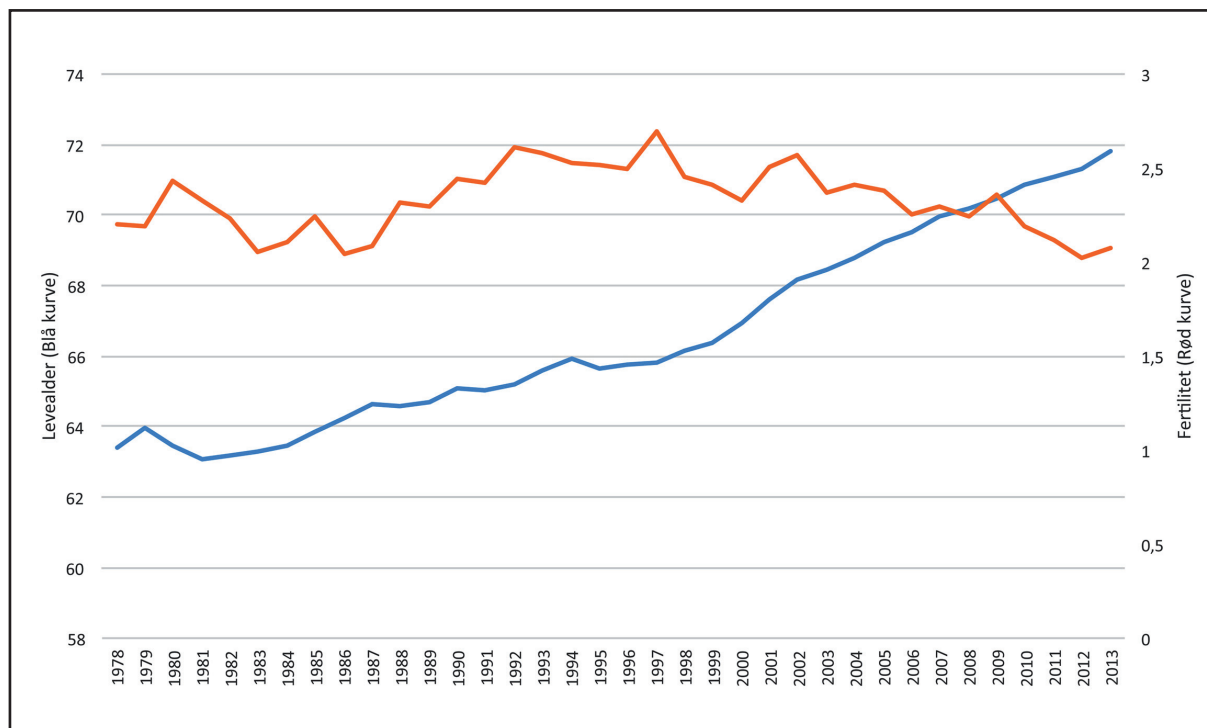
Figur 1. Realvækst i BNP i Grønland 1971-2015. Procent.

Verdensbanken, Nordisk statistikbank og Grønlands statistikbank. Nedtaget juli 2017.

fortsættes➔

Figur 2. Forventet levealder og fertilitet i Grønland 1978-2015.

Verdensbanken. Juli 2017.

Tabel 1. Grønlands befolkning fordelt på land og by 1960-2015.

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015
Land	13476	12647	11987	11288	10341	8887	7611
By	19024	33753	38213	44312	45859	48018	48503
Total	32500	46400	50200	55600	56200	56905	56114

Verdensbanken, juli 2017.

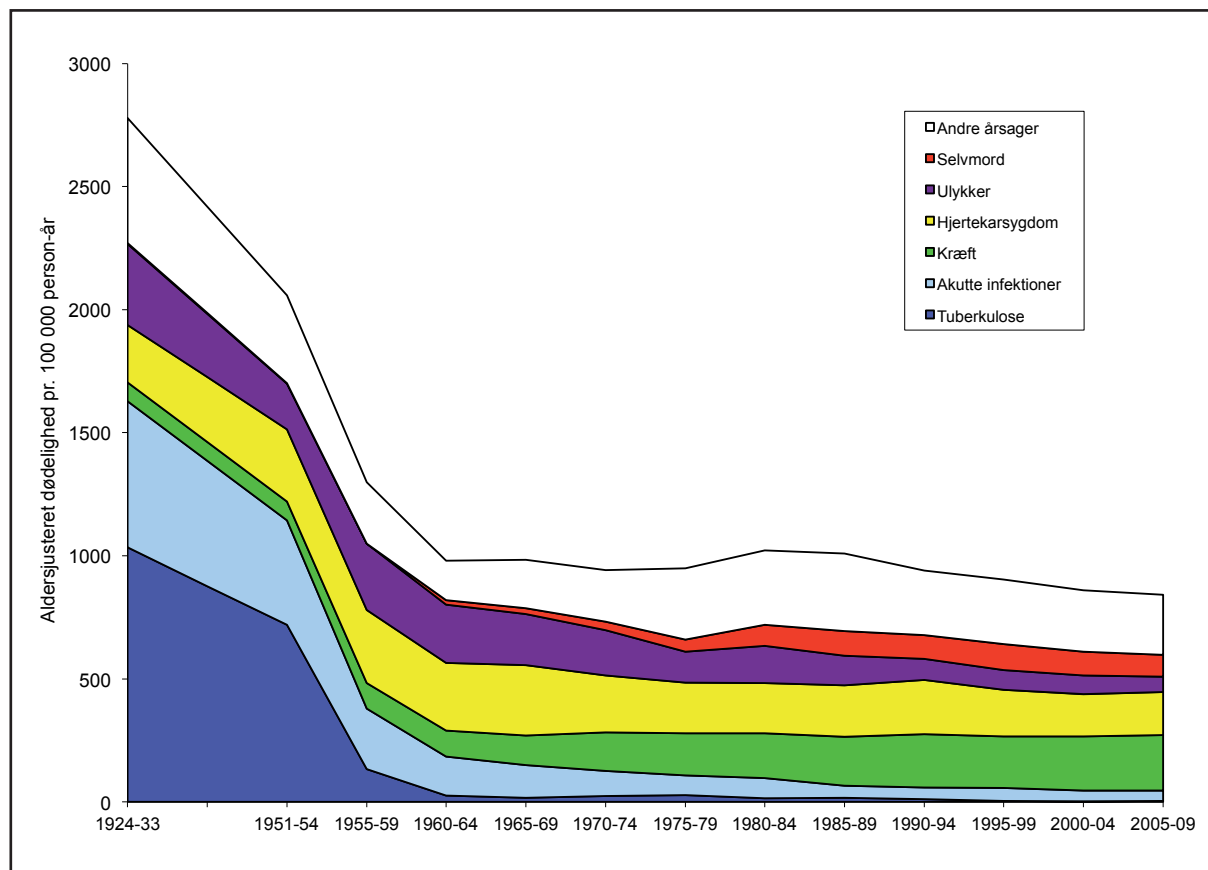
Tabel 2. Uddannelsesniveau for 15-74 årige i Grønland. Antal.

	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015
Folkeskole	29381	29296	29344	29312	28941	28319	27575
Gymnasieuddannelse	1107	1156	1252	1398	1684	1890	2129
Erhvervsuddannelse	7244	7535	7654	7981	8291	8571	8780
Videregående uddannelse	3537	3789	3796	4002	4474	4651	4832
Total	41269	41776	42046	42693	43390	43431	43316

Grønlands statistikbank, juli 2017.

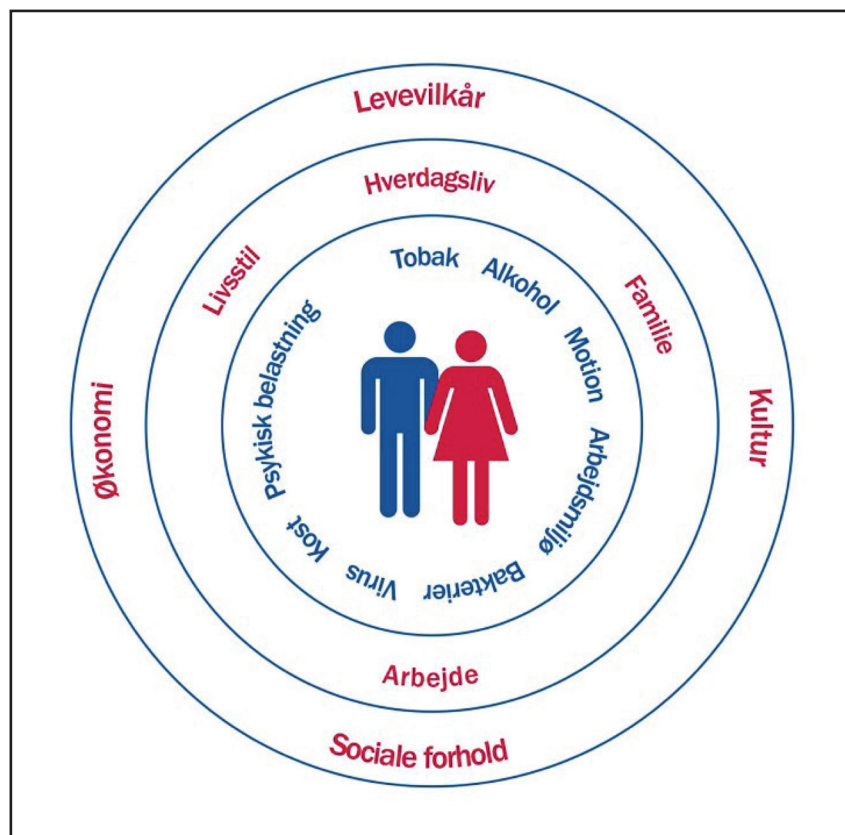
fortsættes▶

Figur 3. Dødsårsager i Grønland. 2016.

Kilde: Peter Bjerregaard 2016.

Inuunerittas model for sundhed i social sammenhæng.

Kilde: Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2014. Levevilkår, livsstil og helbred. SIF's Grønlandsskrifter nr. 28.

NAALAKKERSUISUT

GOVERNMENT OF GREENLAND

Naqinneqarfia: Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfik • Tryk: Uddannelsesstyrelsen